

Právny rámec návratu „beninských bronzov“ medzi Nemeckom a Nigériou¹

Rudolf Kasinec

Úvod

Kultúrne dedičstvo znamená spoločné puto, našu príslušnosť ku komunite, a umožňuje nám lepšie poznať, kto sme a odkiaľ pochádzame, ako aj našu históriu a našu identitu, naše prepojenie s minulosťou, prítomnosťou a budúcnosťou.² Aby národ mohol napredovať je nevyhnutné, aby poznal svoju minulosť, ktorá tvorí základ pre výstavbu samostatného štátu. Aj keď sa pojem kultúrne dedičstvo v súčasnosti využíva len minimálne, dovoľme si s týmto pojmom v článku operovať pomerne často. Najmä v prípade tzv. beninských bronzov sa javí tento pojem absolútne adekvátny, kedy môžeme hovoriť o skutočnom dedičstve významného afrického kráľovstva, ktoré bolo koloniálnou mocnosťou fyzicky zničené a ulúpené. V článku sa pokúsime stručne popísať skutkový stav ešte koloniálnej kauzy artefaktov ulúpených Britmi z kráľovstva Benin, ktorá je kľúčová pre pochopenie rozsahu celého prípadu. Následne popíšeme právnu cestu, ktorá umožnila aspoň časti týchto predmetov návrat do vlasti.

Neoddeliteľnou súčasťou kultúrnej pamäte národa je jeho história. Sled spoločenských, politických, kultúrnych, náboženských a ekonomických udalostí, ktoré mali zásadný vplyv na postupné formovanie skupiny osôb do podoby národa. Kultúrne dedičstvo je kľúčovou zložkou tohto procesu ako dôkaz existencie, vývoja i vyspelosti daného spoločenstva. Počas dejinných udalostí často dochádzalo a stále dochádza k potláčaniu národnej identity alebo k jej zámernému oslabovaniu. Preto ako uvádza J. Rouhi „*pochopenie histórie je možné vďaka*

Abstract

Under the influence of the extreme form of liberal democracy, terms such as nation, national or cultural heritage are gradually disappearing from the dictionaries. Behind the gradual disappearance of these terms we must often look to the economic and political interests of rich states. Artefacts belonging to the national cultural heritage have become the subject of litigation in many cases. This imaginary "apple of discord" will be demonstrated in a major case in the field of objects of cultural value, which at the beginning of July saw a major breakthrough after more than 125 years. This case concerns the return of some artefacts stolen by the British from the Kingdom of Benin in 1897. This paper will discuss the legal framework of the agreement between Germany and Nigeria that allowed for the restitution of cultural objects stolen during colonialism.

Keywords

cultural heritage, ownership, restitution, treaty, African culture, injustice, colonial era, looting, Benin bronzes

Author

Doc. JUDr. Rudolf Kasinec, PhD.
Katedra teórie práva a filozofie práva
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
rudolf.kasinec@flaw.uniba.sk

Cite

KASINEC, Rudolf. Právny rámec návratu „beninských bronzov“ medzi Nemeckom a Nigériou. In *Historia et theoria iuris*, 2023, roč. 15, č. 2, s. 34 – 40.

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-18-0199.

² ROUHI, Jafar. Definition of cultural heritage properties and their values by the past. In *Asian Journal of Science and Technology*, 2017, vol. 8, no. 12, p. 7110. [online]. [cit. 2023-11-13]. Dostupné na: <https://www.researchgate.net/publication/322224022_DEFINITION_OF_CULTURAL_HERITAGE_PROPERTIES_AND_THEIR_VALUES_BY_THE_PAST>

poznaniu ľudských myšlienok. Jedným z možných spôsobov, ako tieto myšlienky spoznať je objektívnym prejavom subjektívnych štruktúr. Inými slovami, objektívny prejav ľudskej mysle je konkrétne zrejmý v predmetoch patriacich do kultúrneho dedičstva a ešte konkrétnejšie sa prejavuje v historických pamiatkach a sídlach.“³ Ak národu odnímete hmotné kultúrne predmety, zdecimujete jeho historické pamiatky a vypálite budovy, tak ako keby ste mu zničili časť jeho histórie a oslabíte tak jeho pozíciu v regióne i vo svete. Likvidácia fyzického kultúrneho dedičstva bol jedným z prostriedkov podrobovania si národov Britským impériom. Jedným z najviditeľnejších dôkazov tejto zavrhnuteľnej taktiky je prípad tzv. beninských bronzov.

V kauze návratu beninských bronzov je v súčasnosti zaangažované obrovské množstvo subjektov, čo celý prípad mimoriadne komplikuje, zviditeľňuje i globalizuje. Za pôvodné subjekty možno označiť koloniálnu Veľkú Britániu a kráľovstvo Benin, ale i panovníka obu a jeho nástupcov ako vlastníkov veľkého množstva ulúpených bronzových predmetov. Po britskej invázii v roku 1897 došlo k rozpadu kráľovstva, ktoré sa zo súčasného geografického hľadiska nevzťahuje na štát Benin ležiaci v západnej Afrike, ktorý získal nezávislosť od Francúzska v roku 1960, ale na región v dnešnej juhozápadnej Nigérii nazývaný Edo. Čo sa ulúpených predmetov týka, tak väčšina z nich sa nachádza v muzeálnych zbierkach po celom svete (napr. v British Museum v Londýne ich je 700, vo Weltmuseum vo Viedni 200, v Metropolitan Museum of Art v New Yorku ich bolo 163 a ďalšie sa nachádzajú v múzeách vo Švajčiarsku, Francúzsku, Škótsku, Venezuele, Kanade atď.).

Primárnym cieľom nášho príspevku je informovať o jednej z najvýznamnejších a najväčších reštitúcií predmetov patriacich do kultúrneho dedičstva štátu Nigéria, ku ktorému došlo začiatkom júla 2022. Nebudeme sa bližšie venovať historickému pozadiu prípadu⁴, ale výhradne len právnym okolnostiam návratu beninských bronzov a v neposlednom rade i procesu ich faktického odovzdania. Zároveň sa pokúsime v závere zodpovedať na výskumnú otázku: „Aký význam bude mať reštitúcia kompletnej zbierky tzv. beninských bronzov patriacich Nemecku Nigérii?“

PRÁVNY ZÁKLAD PRE REŠTITÚCIU BENINSKÝCH BRONZOV

Kauza ulúpenia beninských bronzov je aj po viac ako 125 rokoch stále „živá“. Dôkazom je nedávne uzatvorenie reštitučnej zmluvy k predmetov patriacich medzi tzv. beninské bronzov, ktoré sa nachádzali na území Nemecka. Ich vlastníckmi boli viaceré nemecké múzeá a iné kultúrne inštitúcie. Uzatvorením spomínanej zmluvy došlo k prevodu vlastníctva na právneho nástupcu kráľovstva Benin, ktorým je africký štát Nigéria. Okrem historického, politického a spoločenského pozadia celej kauzy je nemej zaujímavá i právna stránka. Vzhľadom na komplexnosť celého prípadu, sa zameriame výhradne na okolnosti reštitúcie týchto predmetov. V danom prípade môžeme badať zaujímavý postup od ústnych a písomných žiadostí až po reálne zmluvné zakotvenie a faktické odovzdanie predmetov.

Od získania nezávislosti v roku 1960 sa Nigéria a taktiež bývalý beninský kráľovský dvor usilovali o návrat ikonických a duchovných predmetov, ktoré patrili medzi ukoristené. Boli rozposlané množstvá žiadosti o naštartovanie reštitučného procesu s dotknutými štátmi i konkrétnymi kultúrnymi inštitúciami. Toto úsilie však bolo donedávna neúspešné a to i napriek viacerým proklamáciám významných svetových lídrov. Napr. v roku 2017 francúzsky prezident

³ Tamže.

⁴ Danej problematike sme sa bližšie venovali v príspevku: KASINEC, Rudolf. Narušenie status quo v oblasti kultúrneho dedičstva: kauza návratu beninských bronzov. In *Historia et theoria iuris*, 2022, roč. 14, č. 2, s. 71 – 76. V danom príspevku sme len stručne informovali o faktickom odovzdaní beninských bronzov zo strany Nemecka Nigérii (na s. 74). Bližšie sme sa nevenovali zmluvným krokom, ktoré umožnili toto odovzdanie. Tieto kroky sú podľa nášho názoru dôležité ako návod pre budúce riešenia podobných reštitučných káuz.

Emmanuel Macron vo svojej Ouagadougouskej deklarácii⁵ dal nový impulz v otázke návratu týchto predmetov. Prezident prisľúbil, že započne proces postupného návratu beninských artefaktov z francúzskej pôdy, kde sa ich podľa dostupných informácií nachádza 4000 až 6000. Jeho sľub však ostal doposiaľ nenaplnený. Od nesplnených sľubov k činom v lete tohto roka prešli zástupcovia Nemecka a uzatvorili dokument, ktorý umožní postupný návrat beninských bronzov do domoviny.

Právny základ, na ktorom mohla byť reštitučná zmluva medzi Nemeckom a Nigériou vôbec uzatvorená, tvorí *Dohovor o opatreniach na zákaz a zamedzenie nedovoleného dovozu, vývozu a prevodu vlastníctva kultúrnych statkov*⁶ zo dňa 14. novembra 1970, ktorý bol prijatý v Paríži na šestnástom zasadnutí Generálnej konferencie Organizácie Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru. Tento dokument býva obvykle označovaný i ako UNESCO 1970⁷. A práve tento dokument po viac ako 50 rokoch od jeho prijatia vydláždil cestu k vytvoreniu bilaterálnej zmluvy medzi dvoma signatárskymi štátmi, ktoré daný dokument v minulosti ratifikovali (Nigéria 24.1.1972 a Nemecko 30.11.2007).

V rámci UNESCO 1970 a jeho časovej pôsobnosti je nutné spomenúť článok 7, pís. B II.: „na žiadosť štátu pôvodu podniknú príslušné kroky na nájdenie a navrátenie akéhokoľvek takého kultúrneho statku dovezeného po nadobudnutí účinnosti tohto Dohovoru pre oba dotyčné štáty, ale za podmienky, že žiadajúci štát zaplatí spravodlivú náhradu osobe, ktorá získala tento statok v dobrej viere, alebo osobe, ktorá má platný právny nárok na tento statok. Žiadosti o nájdenie a navrátenie sa musia podať diplomatickou cestou. ... Všetky výdavky vzniknuté s navrátením a s dopravou kultúrneho statku uhrádza žiadajúci štát.“ Nutné je poukázať najmä na formuláciu „po nadobudnutí účinnosti dohovoru“. Dohovor nadobudol účinnosť v Nigérii 24.4.1972 a v Nemecku 29.2.2008. Problém je, že väčšina dotknutých predmetov bola na územie súčasného Nemecka dovezená na konci 19. storočia, resp. začiatkom a v priebehu 20. storočia⁸. Z toho vyplýva skutočnosť, že Nemecko nebolo článkom 7 dohovoru dotknuté a preto bolo potrebnú zrealizovať ďalšie právne kroky, ktoré by návrat Beninských bronzov do Nigérie vôbec umožňovali. A práve pre podobné prípady je možné uplatniť článok 15 dohovoru.

Podľa článku 15 dohovoru UNESCO 1970: „Nič v tomto Dohovore nebráni členským štátom dojednávať medzi sebou osobitné dohody alebo pokračovať vo vykonávaní už uzavretých dohôd, ktoré sa týkajú navrátenia kultúrnych statkov vyvezených z akýchkoľvek príčin z územia ich pôvodu pred nadobudnutím účinnosti tohto Dohovoru pre príslušné štáty.“ Týmto článkom je daná možnosť uzatvárania zmlúv osobitného charakteru. Zároveň je vyriešená otázka zásady zákazu retroaktivity pri uzatváraní dohôd, ktoré sa týkajú predmetov legálnou cestou nadobudnutých pred účinnosťou dohovoru. Ďalším krokom preto musela byť politická vôľa takúto zmluvu vôbec uzatvoriť.

⁵ Bližšie pozri Emmanuel Macron s'engage à restituer le patrimoine africain. In *Jeune Afrique*. [online]. [cit. 2023-11-08]. Dostupné na: <<https://www.jeuneafrique.com/498916/politique/emmanuel-macron-sengage-a-restituer-le-patrimoine-africain/>>

⁶ V príspevku sme pracovali so slovenským prekladom daného dokumentu, ktorý bol na našom území (resp. Československej socialistickej republiky) publikovaný ako Vyhláška ministra zahraničných vecí 15/1980 Zb. z 23. novembra 1979.

⁷ A práve toto označenie budeme využívať i v ďalšej časti príspevku.

⁸ Presný dátum alebo rok nadobudnutia vlastníctva konkrétneho predmetu je možné dohľadať na stránkach databázy obsahujúcej prehľad Beninských bronzov, ktoré sa nachádzajú v nemeckých múzeách: <https://www.cp3c.org/benin-bronzes/>.

PREDZMLUVNÉ KROKY ZO STRANY NEMECKA

Právny základ pre vznik samotnej zmluvy medzi Nemeckom a Nigériou vytvoril dohovor UNESCO 1970. Cesta k podpisu zmluvy o vrátení beninských bronzov bola ešte zložitá a predchádzali jej viaceré dôležité kroky. Pokúsime sa ich chronologicky zoradiť a stručne popísať.

Kľúčový dokument, ktorý umožnil naštartovanie procesu návratu kultúrneho dedičstva Nigérii bol prijatý na území Nemecka a to 13. marca 2019. Tento vnútroštátny dokument má názov *Rámcové zásady zaobchádzania so zbierkami z koloniálneho prostredia*. Je zložený z preambuly a dvanástich druhov vymedzených oblastí činnosti a cieľov. V preambule daného dokumentu nájdeme: „Zbierky z koloniálneho prostredia pochádzajú nielen z bývalých nemeckých kolónií, ale aj z iných častí sveta. Násilným privlastňovaním kultúrnych predmetov v dôsledku európskeho kolonializmu boli mnohé spoločnosti okradnuté o kultúrne predmety, ktoré sú kľúčové pre definovanie ich histórie a kultúrnej identity.“ Jedným zo záväzkov vyplývajúcich z daného dokumentu je i podrobná obrazová i popisná digitalizácia koloniálnych zbierok na nemeckom území a vytvorenie online platformy⁹, ktorá sa nazýva Nemecké kontaktné miesto pre zbierky z koloniálneho prostredia. Ako prvé mali byť zdokumentované práve beninské bronzky.

Po prijatí rámcových zásad začala práca na podrobnom zdokumentovaní dotknutých predmetov. Ešte pred oficiálnym spustením online databázy bolo v Berlíne 29. apríla 2021 prijaté *Vyhlásenie o nakladaní s beninskými bronzmi v nemeckých múzeách a inštitúciách*. Daný dokument bol výsledkom online stretnutia medzi nemeckou štátnou tajomníčkou pre kultúru a médiá Monikou Grütters a riaditeľmi nemeckých múzeí patriacich do skupiny Beninský dialóg, ktoré vlastnia najväčšie zbierky z historického kráľovstva Benin. Účastníci stretnutia súhlasili s tým, že

- 1) Zachovajú maximálnu transparentnosť pri evidencii beninských bronzov v zbierkach a na výstavách;
- 2) uskutočnia ďalšie koordinované rozhovory o návratoch a budúcej spolupráci s nigérijskou stranou v čo najskoršom termíne; v tejto súvislosti bude jedným z cieľov dosiahnuť dohodu s nigérijskými partnermi o tom, ako môžu byť beninské bronzky i naďalej vystavované v Nemecku;
- 3) určia konkrétne opatrenia a časový harmonogram pre nadchádzajúce rozhovory.

V predchádzajúcom dokumente bolo deklarované i oficiálne začatie rokovaní s predstaviteľmi z Nigérie. Zaujímavé je, že proces návratu beninských bronzov naštartovala nemecká strana a nigérijská sa len „pridala“ do rozbehnutého procesu. 13. októbra 2021 podpísala nemecká delegácia s Nigériou dohodu o spolupráci v oblasti múzeí. Prvým spoločným výsledkom bola správa nemecko-nigérijskej bilaterálnej komisie podpísaná 3. novembra 2021. Následne započali práce na oficiálnej písomnej dohode o reštitúcii beninských bronzov.

BILATERÁLNA REŠTITUČNÁ ZMLUVA MEDZI NEMECKOM A NIGÉRIOU

Od októbra 2021 prebiehali intenzívne rozhovory medzi Nemeckom a Nigériou, ktorých výsledkom bol podpis zmluvy nazvanej *Spoločné vyhlásenie o návrate beninských bronzov a bilaterálnej spolupráci múzeí* a to dňa 1. júla 2022. Čo sa samotného obsahu vyhlásenia¹⁰ týka, tak to je pomerne stručné a skladá sa z vymedzenia zmluvných strán, z úvodného textu a dvanástich bodov. Za nemeckú stranu zmluvu podpísali ministerka zahraničných vecí Annalena Baerbock a federálna komisárka pre kultúru a médiá Claudia Roth. Nigérijskú stranu pri podpise

⁹ Beninské bronzky zdokumentované nemeckými múzeami je možné si prezrieť na stránke: <https://www.cp3c.org/benin-bronzes/>. Stránka bola oficiálne spustená 15. júna 2021.

¹⁰ Zmluva je dostupná v anglickom jazyku napr. na stránke: <https://www.auswaertigesamt.de/blob/2540404/8a42afe8f5d79683391f8188ee9ee016/220701-benin-bronzen-polerkl-data.pdf>.

reprezentovali minister zahraničných vecí Zubairu Dada a minister pre informácie a kultúru Lai Mohammed.

V úvodnej dokumentu časti je stručný opis okolností, za ktorých boli beninské bronzы i ďalšie dotknuté predmety odcudzené. Ďalej je zvýraznený ich historický i spoločenský význam pre národ Edo, Nigériu a celý svet. Nasleduje výpočet dohôd a stretnutí¹¹, ktoré predchádzali vytvoreniu samotného dokumentu. Významným ustanovením dokumentu týkajúca sa vlastníckych práv k predmetom je, že nemecké múzeá a ich správcovia podporujú reštitučný proces a akceptujú príslušné rozhodnutia o prevode vlastníctva.

Druhá časť dokumentu obsahuje 12 bodov spoločného vyhlásenia medzi Nigérijskou spolkovou republikou a Spolkovou republikou Nemecko. V bode 1 a 2 si obe strany stanovili za cieľ bezpodmienečne vrátiť beninské bronzы do Nigérie. Obidve strany taktiež vyjadrili politickú vôľu umožniť a zabezpečiť prevod vlastníctva všetkých beninských bronzov, ktoré sa nachádzajú vo verejných múzeách a inštitúciách v Nemecku. K podpisu zmluvy bolo v online databáze zaregistrovaných 1130 predmetov ako je uvedené v bode 3 tohto dokumentu. K dnešnému dňu¹² ich v databáze nájdeme už 1259.

V bodoch 4 až 6 sa uvádzajú povinnosti oboch strán. Múzeá a inštitúcie, ktoré v súčasnosti vlastnia artefakty patriace do zbierky beninských bronzov podpíšu individuálne zmluvy o prevode vlastníctva a fyzického návratu predmetov. Nigéria sa zaväzuje s nemeckou stranou plne spolupracovať a časť predmetov v múzeách ponechať na základe osobitných zmlúv o výpožičke.

V ďalších bodoch sa upravuje nemecká spolupráca pri zriadení múzejných zariadení v meste Benin; účasť na archeologických vykopávkach; podpora výmeny a spolupráce v oblasti súčasnej a budúcej produkcie umeleckých diel; zriaďovanie spoločných inštitúcií a obe strany sa zaväzujú propagovať beninské kultúrne dedičstvo pre širokú verejnú prostredníctvom medzinárodných putovných výstav. Nasledujú už len podpisy poverených delegátov spomínaných vyššie.

Po podpise zmluvy Nemecko fyzicky odovzdalo dva významné beninské bronzы¹³. Politická dohoda tak s okamžitou platnosťou premenila na nigérijský majetok i ďalších 1 130 artefaktov, ktoré vlastnilo päť významných nemeckých múzeí a ďalších kultúrnych inštitúcií. Predmetné múzeá a nigérijská vláda budú následne rokovať o fyzickom vrátení jednotlivých predmetov, z ktorých niektoré by mohli zostať vystavené v Nemecku na základe dohôd o úschove.¹⁴ Táto dohoda je výnimočná najmä stranami, ktoré ju realizovali a nimi sú dva suverénne štáty. Doposiaľ prebiehal návrat beninských artefaktov len v malom rozsahu. Väčšinou sa jednalo o návrat predmetov zo súkromných zbierok, prípadne predmety reštituovali konkrétne inštitúcie bez zásahu zo strany štátu. Tento prípad možno považovať za zlomový v oblasti reštitúcií kultúrneho dedičstva odňaté štátom v období kolonializmu.

¹¹ Z dokumentov a najvýznamnejších diplomatických stretnutí sú vo vyhlásení spomenuté tieto:

- a) dvojstranná dohoda medzi Nemeckom a Nigériou o kultúrnej spolupráci podpísaná 17. decembra 1999,
- b) správa Nemecko-nigérijskej bilaterálnej komisie podpísaná 3. novembra 2021,
- c) nemecké vyhlásenie o zaobchádzaní s beninskými bronzmi v nemeckých múzeách a inštitúciách z 29. apríla 2021,
- d) a memorandum o porozumení podpísanom 13. októbra 2021.
- e) stretnutie nigérijských a nemeckých delegátov so zástupcovia nemeckých múzeí Berlína v júli 2021,
- f) a stretnutie oboch strán v Abuji v októbri 2021.

¹² Aktuálny stav zbierky k 8.11.2023.

¹³ Návratu do vlasti sa dočkali dva významné beninské bronzы, ktoré vyobrazujú kráľa (oba) - 35 kg hlava obu (kráľa) v slávnostnom odeve z 18. storočia a výrazný reliéf zo 16. storočia vyobrazujúci obu v sprievode stráží alebo spoločníkov.

¹⁴ Germany hands over two Benin bronzes to Nigeria. In *The Guardian*. [online]. [cit. 2023-11-18]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2022/jul/01/germany-hands-over-two-benin-bronzes-to-nigeria?CMP=Share_iOSApp_Other&fbclid=IwAR0WOPUuCQyqEWpBPPyd19dmpHZpEOLy-KugriQKki-sQG-gAE2cC1l8QBqg>

ZÁVER

Vrátenie beninských artefaktov zo strany Nemecka Nigérii v júly minulého roka považujeme za jednoznačne správny krok. Otázne je, či sa tým odštartuje globálny proces postupného návratu afrického ale i ďalšieho kultúrneho dedičstva do krajín jeho pôvodu. Zovšeobecňovať daný prípad je ešte predčasné a to najmä vzhľadom na jeho mnohé špecifiká. Minimálne v kauze ulúpených predmetov z kráľovstva Benin sa môže jednať o precedens a naštartovanie reštitučného procesu, ktorého výsledkom bude návrat väčšiny ulúpených artefaktov do Nigérie. Ernesto Ottone R., zástupca generálneho riaditeľa UNESCO pre kultúru uviedol, že „UNESCO víta túto historickú dohodu ako príklad úspešnej medzinárodnej spolupráce, ktorá umožňuje africkému kontinentu nárokovat' si svoje dedičstvo.“¹⁵

Čo sa odpovede na výskumnú otázku položenú v úvode príspevku týka, tak jednoznačne môžeme konštatovať, že význam pre oblasť reštitúcií predmetov patriacich do kultúrneho dedičstva bude zlomový. Hlavným dôvodom je rozsah celej reštitúcie, ktorá predstavuje viac ako 1100 významných artefaktov. Zároveň sa reštitučné procesy opäť posunuli v čase smerom do minulosti a otvárajú tak „Pandorinu skrinku“ vysporiadania sa s krivdami napáchanými koloniálnymi veľmocami po celom Svete. Najvýznamnejšie efekty tejto reštitúcie môžeme zhrnúť nasledovne:

- 1) Stanovil sa právom aprobovaný spôsob, ktorý môže byť aplikovaný pri množstve ďalších reštitučných kauzách v globálnom meradle. Stranami v kauze návratu tzv. beninských bronzov boli dva suverénne štáty z rozdielnych kontinentov, čo otvára možnosti pre mnohé ďalšie, a to nielen africké štáty.
- 2) Nigérii sa otvárajú možnosti ako žiadať o návrat ďalších ulúpených predmetov roztrúsených po celom Svete. Síce to môže byť nesmierne náročný proces uzatvárania bilaterálnych zmlúv, no vďaka tomuto veľkému úspech majú solídny právny základ pre budúce reštitúcie.
- 3) V africkom regióne sa črtá nádej a cesta i pre ďalšie africké suverénne štáty, ktoré podobne ako Nigéria boli obraté o svoje kultúrne dedičstvo, čo malo negatívny dopad pri ich ďalšom štátoprávnom vývoji.

V súčasnosti už môžeme konštatovať, že sa jedná o významný precedens z pohľadu medzinárodného práva. Po krokoch Nemecka sa k nemu postupne začali pridávať významné svetové múzeá, ktoré sa rozhodli ho nasledovať a pristúpili k zmluvnej i faktickej reštitúcii beninských bronzov. Proces reštitúcie započali viaceré britské múzeá¹⁶, múzeá v USA¹⁷ a pridali sa i Švajčiarske múzeá¹⁸. Na konci júla tohto roka však došlo v Nigérii k vojenskému prevratu, čo malo za následok spomalenie reštitučných procesov. Politická nestabilita v regióne spôsobila i stratu dôvery v tamojšie štátne orgány a k ich schopnosti ochrániť beninské bronzky ako predmety kultúrnej hodnoty globálneho významu. Do budúca to môže mať zásadný vplyv pre ďalšie

¹⁵ UNESCO welcomes the signing of a historic agreement between Germany and Nigeria for the return of 1,130 Benin bronzes. In *Unesco*. [online]. [cit. 2023-11-13]. Dostupné na: <<https://www.unesco.org/en/articles/unesco-welcomes-signing-historic-agreement-between-germany-and-nigeria-return-1130-benin-bronzes>>

¹⁶ Bližšie pozri napr. Hornimanovo múzeum vráti Nigérii 72 historických artefaktov. In *Teraz.sk*. [online]. [cit. 2023-11-11]. Dostupné na: <<https://www.teraz.sk/najnovsie/hornimanovo-muzeum-vrati-nigerii-72-h/652463-clanok.html>>

¹⁷ K tomu bližšie pozri U.S. museums return African bronzes stolen in 19th century. In *NBC News*. [online]. [cit. 2023-11-13]. Dostupné na: <<https://www.nbcnews.com/news/nbcblk/us-museums-return-african-bronzes-stolen-19th-century-rcna52138>>

¹⁸ Bližšie pozri The Swiss Benin Initiative: Research and Dialogue with Nigeria. In *University of Zurich: Ethnographic museum*. [online]. [cit. 2023-11-13]. Dostupné na: <<https://www.musethno.uzh.ch/en/About-us/The-Swiss-Benin-Initiative.html>>

reštitučné snahy pri návrate bronzov, ale i ďalších predmetov odcudzených z afrických štátov, ktoré boli vykorisťované koloniálnymi mocnosťami.